

De bundel wordt besloten met een uitvoerige studie van J. Mac Lean over Von Siebold en de openstelling van Japan (p. 53-94). Deze studie is min of meer een vervolg op Mac Lean's eerdere publicaties over de natuurwetenschappen in Japan. (2) Minitieus gedocumenteerd behandelt de auteur Von Siebold's activiteiten met betrekking tot Japan in de periode 1843 tot 1866. Het artikel geeft een bijzonder interessant beeld van zijn tweede bezoek aan Japan (1859-1862) en zijn problemen met het Nederlands gouvernement en haar vertegenwoordigers in Nagasaki. Mac Lean's studie is een belangrijke aanvulling op de twee artikelen die Korthals Altes eerder dit jaar in *Spiegel Historiae* publiceerde. (3)

Alexis Raat

- 1) Zie *De Negentiende Eeuw* 1 (2) p. 118 en Yukichi Fukuzawa, *De poorten gaan open*. Amsterdam, 1978.
- 2) J. Mac Lean, 'Natural Science in Japan I. Before 1830'. In: *Annals of Science* 30 (1973) p. 257-298; 'Natural Science in Japan from 1828 to 1849'. In: *Janus* (1975) p. 51-78.
- 3) Zie *De Negentiende Eeuw* 2 (2) p. 138.

De Navorscher

Vragen

- 16 Wanneer is de term 'Renaissance' voor het eerst in een Nederlandse tekst gehanteerd? Op welk moment is men deze term gaan gebruiken om er een historische (kunsthistorische, literair-historische, cultuur-historische) periode mee aan te duiden? Voor het Frans, Engels en Duits beschikken we over veel meer gegevens: de opkomst van de term 'Renaissance' in deze talen is getraceerd in resp. ca. 1799, 1840 en ca. 1830, dus vóór 'Michelet' en 'Burckhardt', resp. 1855 en 1860. Wie kent vindplaatsen van de term in Nederlandse geschriften van vóór 1860?

K. Bostoën

- 17 Voor een scriptie aan de Universiteit van Amsterdam ben ik een onderzoek naar het tijdschrift *Maria en Martha* (1844-1856) begonnen. Gegevens over de hoofdredacteur heb ik niet kunnen vinden. Kan iemand mij daaraan helpen? Verder zijn de jaargangen van *Maria en Martha* volgens de C.C.P. alleen in de U.B. Amsterdam aanwezig. De jaargangen 1855 en 1856 zijn daar echter niet. Weet iemand misschien waar ik deze twee jaargangen kan vinden?

M. Heijne